

Висновки. Високий рівень професійного навчання у вищому навчальному закладі можна забезпечити шляхом удосконалення спільної діяльності викладача й інтерна не тільки в процесі аудиторної, але й під час позааудиторної роботи.

Правильна організація самостійної роботи інтернів не тільки допомагає активізувати пізнавальну діяльність та сприяє самоосвіті, але й забезпечує повноцінне засвоєння програмного матеріалу з дисципліни, відповідних практичних навичок, отримання додаткової наукової інформації, сприяє розвитку клінічного мислення у майбутніх лікарів. Крім практичного, самостійна робота має велике виховне значення: вона формує самостійність не тільки як окремі навички та вміння, а і як рису характеру, що відіграє велику роль у структурі індивідуальності сучасного спеціаліста вищої кваліфікації, тобто формує в інтернів такі якості особистості та характеру, як самостійність, цілеспрямованість, наполегливість.

Література

1. Бокуть Б.В. Вузівське навчання / Б.В. Бокуть. – Мінськ : Університетське, 1989.
2. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / [В.Г. Кремень, М.Ф. Степко, Я.Я. Болобаш та ін.]. – Тернопіль : ВЕЖА, 2004. – 384 с.
3. Кремень В.Г. Вища освіта в Україні : навч. посіб. / В.Г. Кремень, С.М. Ніколаско. – К. : Знання, 2005. – 325 с.
4. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.]. – К. : Вища школа, 2005. – 399 с.

СВЕТ О.

ПОРТФОЛІО ЯК ЗАСІБ МОНІТОРИНГУ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Сьогодні в галузі освіти все більшої актуальності набуває питання про пошук нових засобів оцінювання рівня навчальних досягнень учнів та студентів, професійних успіхів фахівців. Згадане питання є, на наш погляд, особливо актуальним для студентів педагогічних ВНЗ. Це пов'язано з тим, що:

- по-перше, більш досконалі засоби оцінювання академічних досягнень студентів педагогічних навчальних закладів посядуть важливе місце серед факторів підвищення якості професійної підготовки майбутніх педагогів;
- по-друге, майбутні вчителі самі повинні добре оволодіти згаданими засобами; без цього сьогодні марно очікувати зростання якості підготовки випускників вітчизняних шкіл.

Разом з цим слід визнати, що актуальна сьогодні з теоретичного та практичного боку проблема розробки ефективних технологій оцінювання рівня професійної підготовки студентів – майбутніх педагогів не може бути розв'язана без використання сучасних засобів оцінювання результативності навчальної діяльності.

За останні півтора десятиліття важливе місце у педагогічному словнику посіло поняття “портфоліо”. Це поняття прийшло в освіту і науку із політики і бізнесу, теорії менеджменту (метод портфоліо – performance portfolio or portfoliac assessment).

Етимологія терміна “портфоліо” пов'язана з англійським терміном portfolio – портфель, тека для важливих документів.

Ідея використання портфоліо у сфері освіти виникла ще в середині 80-х рр. ХХ ст. в США. Наприкінці минулого століття ідея застосування портфоліо в освіті стає популярною у багатьох розвинутих країнах світу.

Вчені-дидакти та педагоги-практики вбачають портфоліо ефективний метод відстеження та оцінювання прогресу навчання за його результатами, за докладеними зусиллями, за матеріалізованими продуктами навчально-пізнавальної діяльності. Прямо чи опосередковано метод портфоліо є предметом багатьох досліджень, але вони присвячені переважно або портфоліо вчителя [1–3; 5; 9], або портфоліо учня [6; 7]. Що стосується використання портфоліо в процесі атестації студентів педагогічних спеціальностей, то ця тема розглядається дуже епізодично [8].

Мета статті – методологічно обґрунтувати та визначити мету й принципову структуру портфоліо студента педагогічного навчального закладу. При цьому ми будемо розглядати портфоліо як засіб організації даних моніторингу процесу професійного становлення майбутнього педагога. У цьому й полягатиме **новизна** дослідження.

Під моніторингом ми в найбільш загальному вигляді розуміємо систему збирання, обробки, зберігання і поширення інформації про освітню систему або окремі її елементи, орієнтовану на інформаційне забезпечення управління, яка дає змогу судити про стан об'єкта в будь-який момент часу і може забезпечити прогноз його розвитку [4, с. 141].

Що стосується портфоліо, то сьогодні існує багато визначень сутності цього поняття. Досить велика їх кількість належить до галузі освіти. Зміст цих дефініцій можна звести до декількох варіантів, де портфоліо це:

- засіб (інструмент, метод, форма) оцінювання ефективності (результативності) будь-якої достатньо тривалої у часі та складної за змістом діяльності;
- зібрання зразків робіт і документів, що підтверджують результати діяльності та ілюструють можливості й досягнення власника портфоліо;
- комплект матеріалів, які відповідно до поставленої мети систематизують та ілюструють процес безперервної самооцінки і корекції результатів та досягнень;
- технологія саморозвитку і самовдосконалення;
- засіб мотивації і стимулювання творчої активності і самоосвіти;
- засіб самопрезентації і кар'єрного зростання;
- показ досягнень в управлінській і педагогічній діяльності; засіб моніторингу й оцінювання професійного розвитку;
- відповідним чином формалізований та спеціальним чином скомпонований комплекс документальних матеріалів (довідок, звітів, протоколів, публікацій, рефератів, курсових та дипломних робіт, дисертаційних робіт, нормативних документів, фото -, кіно -, відео -, аудіоматеріалів в паперовому та електронному вигляді).

Аналіз наявних дефініцій терміна “портфоліо”, досліджень з цього питання дає змогу визначити сутність портфоліо через такі його принципові особливості, як:

- систематичність процесу спеціально організованого збирання доказів успішності діяльності;
- орієнтація на ілюстрацію можливостей та досягнень власника портфоліо;
- врахування максимально можливої кількості реальних досягнень об'єкта дослідження;
- створення умов для відстеження змін об'єкта дослідження у реальному часі;
- інтеграція кількісної та якісної оцінок через використання методів кваліметрії;
- спрямованість на підтримку високого рівня мотивації до активного самовдосконалення;

- спрямованість на системну рефлексію на власну діяльність;
- наявність елемента звітності з процесу діяльності, що показує, як людина мислить, діє та взаємодіє з іншими людьми;
- зорієнтованість на використання сучасних інформаційних технологій.

Виходячи зі сказаного вище, ми пропонуємо визначити як мету портфоліо студента, який навчається за педагогічною спеціальністю, створення умов для ефективного моніторингу процесу професійного становлення останнього.

Портфоліо може створити необхідні умови для ефективного моніторингу процесу професійного становлення майбутнього педагога за рахунок своїх, згаданих нами вище принципів особливостей, а саме:

- систематичності нагромадження в реальному часі, повноті та комплексності даних про здібності та фактичні досягнення власника портфоліо;
- можливості інтегрувати кількісну та якісну оцінки об'єкта моніторингу шляхом використання методів кваліметрії;
- легкості переведення даних в електронний вигляд, що створює найкращі умови для комп'ютеризації моніторингу; це, у свою чергу, відкриває величезні можливості для швидкої обробки, ефективного зберігання, пошуку, презентації, розповсюдження та використання результатів моніторингу; крім того, комп'ютеризація моніторингу різко зменшує ймовірність виникнення помилок та необ'єктивних оцінок, пов'язаних з впливом “людського фактора”.

Завдяки вказаним особливостям портфоліо, реалізований саме через цей засіб моніторинг професійного становлення студента педагогічного вищого навчального закладу як майбутнього педагога створить умови для:

- всебічної презентації та об'єктивного оцінювання і самооцінювання професійного зростання майбутнього вчителя, його професійних знань та компетенцій;
- визначення наявних проблем процесу його професійного становлення;
- розробки рекомендацій щодо розв'язання цих проблем, тобто визначення напрямів професійного розвитку;
- мотивації студента до подальшого професійного вдосконалення шляхом подолання проблем, визначених у процесі моніторингу;
- відстеження результативності виконання згаданих вище рекомендацій.

Різні підходи до визначення сутності портфоліо породжують різноманітність поглядів на його структуру як спеціальним чином формалізований та скомпонований комплекс документальних матеріалів.

Вважають, що портфоліо будь-якого виду є набором матеріалів, структурованих певним чином. Матеріали компонуються у розділи (глави). У межах цих розділів (глав) виділяють рубрики (підрозділи, параграфи). Кількість розділів і рубрик, а також їх тематика можуть бути різними і визначаються окремо в кожному конкретному випадку.

Аналіз існуючих у літературі поглядів на структуру портфоліо учня та на структуру портфоліо вчителя доводить, що сьогодні найбільш поширеною в педагогічній практиці є приблизно така структура портфоліо: титульний аркуш, зміст, творча візитка автора, коротка трудова біографія, педагогічне кредо, тема портфоліо, мета ведення портфоліо, мета й основні завдання професійної діяльності автора на конкретний період, авторські документи та матеріали з досвіду роботи, рефлексивні записки з ана-

лізом процесу індивідуального або колективного розвитку, творчої активності і найраціональніших форм роботи, засобів досягнення поставленої мети діяльності.

На думку багатьох авторів, у більш спрощеному вигляді структура портфоліо може складатись з чотирьох розділів з приблизно такими назвами:

“Портрет” (призначений для надання інформації про автора портфоліо);

“Колектор” (у цьому розділі зібрані матеріали, автором яких не є власне автор портфоліо);

“Робочі матеріали” (містить всі ті матеріали, які створені й систематизовані автором портфоліо);

“Досягнення” (у ньому знаходяться ті матеріали, які, на думку автора, відображають його кращі результати і демонструють успіхи).

Практично завжди обов'язковою є наявність в портфоліо чітко сформульованого змісту (з назвами розділів, найменуваннями матеріалів тощо).

Оптимальна з погляду створення умов для проведення моніторингу процесу професійного становлення майбутнього вчителя структура портфоліо студента педагогічного навчального закладу визначається, на наш погляд, двома факторами:

– по-перше, об'єктом згаданого вище моніторингу є динаміка рівня сформованості у студента професійно значущих для педагога знань, компетенцій, якостей особистості;

– по-друге, за своєю роллю у навчально-виховному процесі студент педагогічного навчального закладу є учнем, тобто об'єктом згаданого процесу, який реалізується в певних організаційних формах.

Перший фактор детермінує наявність у структурі портфоліо студента педагогічного навчального закладу таких трьох обов'язкових розділів:

1. Професійно значущі знання.

2. Професійні компетенції.

3. Професійно важливі якості особистості.

Враховуючи такі принципові особливості портфоліо, як націленість на системну рефлексію на власну діяльність, спрямованість на підтримку високого рівня мотивації до активного самовдосконалення, наявність елемента звітності щодо процесу діяльності, що показує, як людина мислить, діє та взаємодіє з іншими людьми, у межах кожного з розділів необхідно передбачити два підрозділи: оцінка (викладачами, психологами, керівниками практики, адміністрацією закладу, іншими студентами) та самооцінка (студентом – власником портфоліо).

Другий фактор детермінує ті форми діяльності, документовані результати участі в яких студента відображаються в його портфоліо. Це, зокрема, можуть бути:

– оцінки, отримані за семінарські, практичні, лабораторні, контрольні роботи, участь у колоквиумах, диспутах тощо;

– результати тестувань;

– оцінки за заліки та іспити під час сесій;

– курсові та дипломні роботи;

– матеріали, пов'язані з участю у студентських наукових конференціях;

– результати участі у студентських олімпіадах та інших конкурсах різних рівнів;

– матеріали педагогічної практики;

– матеріали, пов'язані з участю студента у культурно-масовій, спортивно-масовій роботі;

– матеріали щодо участі студента у діяльності органів студентського самоврядування тощо.

Висновки. Отже, метою портфоліо студента, який навчається за педагогічною спеціальністю, є створення умов для ефективного моніторингу процесу його професійного становлення як майбутнього педагога.

У структурі цього портфоліо слід передбачити три обов'язкові розділи, присвячені формуванню професійно значущих знань, професійних компетенцій, професійно важливих якостей особистості; саме така структура портфоліо дасть змогу відобразити головні аспекти професійного становлення власника портфоліо.

У кожному з трьох розділів необхідно виділити два підрозділи – оцінка (матеріали, що містять оцінку діяльності студента іншими учасниками навчально-виховного процесу) та самооцінка (матеріали рефлексивного характеру).

Змістовне наповнення всіх розділів портфоліо детермінується існуючими в вищих навчальних закладах формами організації навчально-виховного процесу.

Література

1. Баранова С.В. Аттестация руководящих и педагогических работников / С.В. Баранова // Справочник руководителя образовательного учреждения. – 2005. – № 10. – С. 16–22.
2. Безуглов Ю.И. Методология аттестации педагогических и руководящих работников системы общего среднего образования / Ю.И. Безуглов // Методист. – 2002. – № 6. – С. 48–52.
3. Винокур В.Л. Аттестация педагогов и руководящих работников государственных и муниципальных образовательных учреждений / В.Л. Винокур // Администратор образования. – 2006. – № 27. – С. 82–89.
4. Майоров А.Н. Мониторинг в образовании / А.Н. Майоров. – СПб.: Образование-Культура, 1998. – 344 с.
5. Макарова Т.Н. Презентация портфолио как альтернативная форма аттестации учителя / Т.Н. Макарова // Научно-методический журнал заместителя директора школы по воспитательной работе. – 2005. – № 3. – С. 73–80.
6. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / [под ред. Е.С. Полат]. – М.: Academia, 2000. – 298 с.
7. Пейп С. Дж. Учебные портфолио – новая форма контроля и оценки достижений учащихся / С. Дж. Пейп, М. Чошанов // Директор школы. – 1998. – № 3. – С. 76.
8. Современный студент в поле информации и коммуникации: учебно-методическое пособие для слушателей семинара “Новые педагогические технологии в высшей школе”. – СПб.: RETROS, 2000. – 84 с.
9. Солдатов В.Ф. Новая модель аттестации педагогических и руководящих работников / В.Ф. Солдатов // Справочник руководителя образовательного учреждения. – 2006. – № 2. – С. 7–10.

СВІТОЧЕВА І.І.

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕНЕДЖЕРА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Сьогодні вищі навчальні заклади освіти покликані виховувати особистість, що здатна творчо мислити, здійснювати обробку інформації та приймати нестандартні рішення. Це зумовлює зміни у підходах і методах навчання під час підготовки фахівців, зокрема, фахівців з менеджменту для фармацевтичної галузі. Інноваційні підходи полягають у використанні, крім традиційних методів та організаційних форм навчання, нових освітніх, педагогічних та інформаційних технологій.

Питання формування та розвитку професійної компетентності сучасного фахівця та її складових присвячені науковій праці М.П. Васильєва, Т.М. Лебединець, А.К. Маркова, С.У. Гончаренко, І.А. Зимня, І.А. Зязюн, Н.Л. Коломінський, А.К. Маркова, Н.Г. Ничкало, Л.А. Петровська, Л.П. Пуховська, Дж. Равен, С.О. Сислева, В.О. Тюріна, В. Хутмахер, А.В. Хуторський та ін.